

Kostyál László

Képesített hangulatok

– Szényi Zoltán festészetéről –

Semmi kétség nem fér hozzá: Szényi Zoltán hangulatember. Ez alatt jelen esetben nem a pillanatnyi kedélyállapottól való erőteljes függőséget, viselkedésbeli determináltságot értem, hanem képeinek jellegét, utánozhatatlanul vonzó egyedi ízét, belső rezonanciát kelteni képes hangulat-tükröző erejét. A maga csendes módján a Zala megye művészeti életében több mint három évtizede jelen lévő Szényi hatvanéves korára konzekvens utat bejárva markáns pályáivet rajzolt fel. Ennek fontos részét képezik a képein újra és újra jelzésszerűen feltűnő soproni gyökerek, a különböző historizáló-archaizáló fragmentumok, az őt körülvevő dunántúli táj határozott emóciókat indukáló szépsége ugyanúgy, mint a múlt és a jelen viszonyát firtató filozofikus gondolatok kivetítései.

Művészetében három, egymás mellett élő vonulat különíthető el. Ezek párhuzamosan, szimultán módon alakulnak – vagyis távolról sem nevezhetők korszakoknak –, a művész pillanatnyi készletétől függ, hogy az adott pillanatban melyik bukkan bűvópatakként a felszínre. Az elsőt közülük az akvarell technikával festett tájképek sora képezi. A táj- vagy éppen a városkép nem dokumentatív szándékkal készül, az adott látvány csak ürügy, pontosab-

Enteriőr a kiállításon

ban médium egy adott hangulat vizuális megfogalmazásához. Valóság-alapja persze valamennyinek létezik, legfeljebb a kép különböző elemeit nem *úgy*, nem *ott*, és nem *akkor* jeleníti meg, ahogy, ahol, és amikor látta. Az adott látvány egyes fragmentumait nem ritkán új összefüggésbe helyezve építőkövekként használja fel az adott emóciót legadekvátabb módon kifejező belső táj megfestésénél. Motívumai (pl. összecsavarodó fák, magányos, esetleg behavazott tájba foglalt régi épületek stb.) gyakran bírnak allegorikus jelentéssel, más esetekben különös érzelmi töltést hordoznak. Ezek az akvarelleken Szényi tudatosan redukált eszköztárat használ. Egy-egy elmosódott fojtalt inkább sejtet, mint ábrázol, teret hagyva a nézőnek a képi látvány és a saját emlékvilágából felmerülő képek közötti szinkron megteremtésére.

A második vonulat is adott technikával – olajfestékkel – készül, de részben ennek sajátosságaiból adódóan is, jobban ragaszkodik a pillanatnyi benyomás rögzítéséhez. Vannak közöttük portrék, zsánerképek, városábrázolások is. A nagyobb objektívitas ugyanakkor csak viszonylagos. Bár itt az eredeti élményt nem tördeli az akvarellekhez hasonló módon részekre, visszatükrözéséhez azonban szubjektív szűrőt használ, így művészetének jellegzetes ízét ezek e képek sem nélkülözik.

A legizmosabb a harmadik vonulat, már csak az ide tartozó alkotások száma miatt is. A technika ebben az esetben kevésbé szignifikáns, előkelően mondhatunk csupán annyit, hogy a harmadik vonulatot a vegyes technikájú képek jellemzik, de lehetünk pontosabbak is, hangsúlyozva az olaj, az akril, a kollázs, a tus, a ceruza, a homokkal-földdel dúított és még ki tudja hányféle technika változatos kombinációját. A lényeg a képek szürrealis, erősen szimbolikus jellegében van. Líraian archaizáló, ódon hangulat felidéző kompozíciók ezek, sokszor rendkívül finoman megfestett részletekkel. Nincs szó itt egységes kép-térről, perspektíváról, vagy akár az ábrázolt motívumok közötti szoros képi összefüggésről. A megfeleltetés szigorúan személyes alapokon nyugszik. A motívumok jelentős része – csupasz téglafal, gótikus ablak, (soproni) tűztorony, régi ajtónyílás, kerítés, írástörredék, régi fényképek, óra stb. – visszatérő hangulati elem, részben a szülőváros emlékeit idézik fel. Sopron Szényi számára elvont, szimbolikus helyszínné (is) változott, olyan várossá, amelybe saját gyökerei is eltéphetetlenül kapaszkodnak, és amelyben a múlt elválaszthatatlanul összefonódott a jelennel és spirituálisan érzékelhető módon tovább él benne. Az egyéni identitását is hordozó múlt rendkívül fontos a festő számára. Egyik oldalról felidézi a mulandóság és az enyészet mindenki számára fájóan aktuális kérdését, másik oldalról viszont hangsúlyozza a generációkon átnyúló folyamatosságot, azt, hogy egy történelmi ív részeként is tekinthetünk a minket körülvevő eseményekre.

E harmadik vonulat alkotásain – a másik kettőhöz hasonlóan – alapvetően melankolikus-nosztalgikus hangulat a meghatározó. Elsősorban a barnás-okkeres, kisebb rész-

Enteriőr a kiállításon

ben a szürkés színárnyalatok dominálnak, még ha olykor színesíti is őket egy-egy letompított piros, kékes vagy zöldes futtatás. Az egyes motívumok a képeken mintha az emlékek ködéből bukkannának fel, olykor direkt függöny lebben fel előlük. Olykor már-már a filmes technika hatásaival él a festő. Egyik-másik munkája rendkívül részletgazdag, lehetőséget biztosítva a nézőnek az újabb és újabb felfedezésekre, míg másokat alig egy-két motívum jellemez. Emezeken a számos árnyalatot is hordozó filozofikus hajlam, míg amazokon egy-egy konkrétabb gondolat vagy emóció csapódik le. Allegóriának jelentős része egyértelmű, olykor művész elődöktől, A. Dürertől, C. D. Friedrichtől, M. Chagalltól, Vajda Lajostól, Kondor Bélától származó távoli parafrázisoknak tűnnek, melyeket, miután mélyen érintették, saját világába integrált, mások viszont az iméntiek általánosabb tartalmával szemben a nézők számára nehezen dekódolható módon, személyes élményeihez kötődnek.

Szényi tünődései, töprengései azért szimpatikusak, mert szinte minden felelősségteljesen és az okozat mögött az okokat is feltárni próbáló ember számára ismerősek, mondhatni saját vívódásait fogalmazzák meg. Mert képei

nem mások, mint egy olyan 20-21. századi értelmiségi filozofáló meditáció, aki saját múltjának origóját nem a hatvan évvel ezelőtti Magyarország sivár valóságában látja. Az ő személyes történelme akkor kezdődött, amikor Scarbantiából Sopron lett, olyan város, amely ezer évvel később látványosan nyilvánította ki, hogy nem kíván Ödenburggá lenni. Szényi szubjektív históriájának állomásai a bencés templom, a tűztorony vagy a barokk kapuk megépítéséhez kapcsolódnak, és családja előző generációinak, a városfal mellett egykor működő kis órásüzletnek a mindennapjaival folytatódnak. A művész a jelenben tovább éli a múltat, mert csak így készülhet fel a jövőre és majdan így értheti meg azt. De ez a történelem ugyanúgy kapcsolódik más helyszínekhez is, mert a festő bármerre jár, a pillanatot nem csupán horizontális, hanem vertikális szempontból, az adott hely története után is érdeklődve szemléli. Saját kicsiségét, sebezhetőségét és mulandóságát az emberi szellembe, úgy is mondhatnánk: kultúrába vetett hitével kompenzálja. Képei kompozícióját a konstruktívan feszes szerkezet mellett ez a kettős, vízszintes és függőleges irányultság egyszerre jellemzi. Szüksége van a széles látóhatárra ugyanúgy, mint valaminek, ami felfelé mutat. Talán akkor sem járunk túl messze a valóságtól, ha ezt egyfajta transzcendenciára irányuló hajlamnak tekintjük, az azonban bizonyos, hogy általuk kijelöli saját helyét is a világban. Logikusan nem máshol, mint a két irány metszéspontjában...

Enteriőr a kiállításon